

Uvodnik u temu zdravstvena politika

Slobodan Lang

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

U ratovima i logorima dvadesetog stoljeća u Evropi je ubijeno 100 000 000 ljudi.

Kroz cijelo stoljeće pokazivala se djelotvornost mržnje, progona, ratovanja i ubijanja. Sustavi su pokazali nesposobnost održavanja mira i obrane prava na život ljudi. Zlo je bilo jače. Holokaust je bio najveći eksperiment ne samo zla nego i dobra. I tom, najdramatičnijem zbivanju, sustavi zla bili su jači od sustava dobra. Međutim, tada su se u svakom evropskom narodu pojavili pojedinci koji su izložili vlastite živote da bi spašavali živote ljudi druge vjere i naroda. Do danas poznatih više od 20 000 «pravednika među narodima» ostvarilo je najveći pokret dobra u evropskoj povijesti. Ovo je najveće iskustava dobra ikada.

Vitalnost države se mjeri sudjelovanjem što većeg broja građana u njenom stvaranju. Sloboda naroda je to jača što je više pojedinaca i zajednica zajednički stvaraju, a ne ni u jedinstvu progonjenih, ni u solidarnosti obespravljenih. Tako narod stvara državu.

Država je najčešće nastala prije nas. U njenom postanku polazimo od pretpostavke da smo «MI», ne sami, već preko naših preda stvarali državu. Ovakav pristup znači da se tu državu moglo stvoriti i na drugi načina, te da je i mi danas možemo mijenjati. Vlastitu snagu stvaranja države dobrovoljno unosimo i prenosimo u njenu snagu i sigurnost obrane i provođenja zakona. Unutar nje želimo stvarati društvo uspjeha, sigurnosti, mira, zdravlja, znanja – sreće.

U jednom od najslavnijih filmova svih vremena «Sedam samuraja», prikazano je Kurosawina teorija nastanka države. Prikazano je selo koje nakon prekida postojanja dotadašnje države napada, pali, pljačka, zlostavlja i ubija razbojnička banda. Postepeno selo izgrađuje vlastitu obranu sve do pobjede. Poznata su razdoblja nestajanja, obnavljanja i nastajanja država u Evropi u toku cijelog 20. stoljeća, sa krvavim razdobljima sukobima i stradanjima u prijelazima. Hrvatska je živjela u prostoru stradanja od 1914. do 1997. godine

Nama to nije prošlost ili filmska umjetnost. Mi smo sami odlučivali o vlastitoj slobodi, proživjeli agresiju i bande zla u cijeloj Hrvatskoj, sudjelovali u obrani naroda i ostvarili pobjedu – jedinstvenu, cjelovitu i demokratsku državu, priznatu u svijetu.

Odluku o Hrvatskoj samostalnosti je donijelo više od 95% građana referendumom.

U ratu koji je slijedio, cilj agresije je bio oduzeti Hrvatskoj značajan dio teritorija, a na osvojenom provesti etničko čišćenje Hrvata. Država je od 1991. do 1994. godine bila još preslaba, i tada je narod, od grada do grada, sela do sela, i kuće do kuće, branio državu. Agresor je provodio osvajanje, razaranje, etničko čišćenje, masovno ubijanje i zlostavljanje. U pobunjenim dijelovima provodilo se isto.

Branitelji, žene, građani, djeca branili su vlastiti život, sprečavali etničko čišćenje i masovne zločine i stvarali Hrvatsku državu. U tom vremenu koristio sam iskustvo «pravednika među narodima», vjerujući da će i sada narod stvoriti zajednice dobrih ljudi i ostvariti vlastitu obranu i slobodu. Ova pretpostavka se u potpunosti potvrdila. U svim dijelovima Hrvatske i Bosne i Hercegovine ostvareni su izuzetni pokreti dobra. Tako smo proveli nenasilno oslobođanje Jadrana (Konvoj Libertas), obranu Dubrovnika, zaštitu zarobljenika, «Bijeli Put» za bolnicu u Novoj Biljoj, zaštitu starih ljudi nakon «Oluje» («Spasimo Život»), povratak i pomirenje u Velikoj Kladaši, izgradnju Hrvatske bolnice i otvaranje Medicinskog fakulteta u Novoj Biljoj i Mostaru i druge. Brzo nakon početka agresije sudjelovao sam u formiranju centra za zdravlje i ljudska prava «Francois Xavier Bagnoud» na Školi javnog zdravstva Sveučilišta Harvard, i upozorio na opasnost genocida i nužnost sprečavanja genocida, zaštite bolnica u ratu, zaštite zarobljenika, izbjeglica i prognanika i prepoznavanje važnosti i snage dobrih ljudi. Na temelju ovog rada postao sam član Britanskog Kraljevskog udruženja liječnika. Veliki broj radova objavili smo u svijetu i Hrvatskoj u okviru zajedničkog projekta «Izazov Dobra» Djelovanje dobrih ljudi objavili smo u knjizi «Pružena Ruka». Hrvatska je obranjena a država u velikoj mjeri utemeljena na stvaranju dobrih ljudi u svim njenim djelovima, a svijet je o tome bio unaprijed obavješten. Tako smo «pravednike među narodima» iz prošlosti pretvorili u stalnu snagu dobrih ljudi za 21. stoljeće.

Od 1994. do 2000. godine kao savjetnik i suradnik Predsjednika Republike Dr Franje Tuđmana za humanitarna pitanja, redovito sam ga pismeno izvještavao, sa više od 150 savjeta, o stanju u djelovima zemlje, mogućem razvoju i prijedlozima sprečavanja, zaustavljanja, pomoći ili rehabilitacije od stradanja. Stalno sam obilazio stanovništvo i predlagao potrebne intervencije uključivši i opasnosti i načine sprečavanja genocida. Hrvatska je prva država u svijetu koja je razvila aktivnu politiku sprečavanja genocida. Svjetski sud u Haagu 2007. godine presudio je da je svaka država obavezna

sprečavati genocid. Suradnja sa predsjednikom Tuđmanom pokazala mi je važnost i mogućnosti aktivnog odnosa stručnjaka prema politici, koji svojim savjetima mogu znatno povećati korištenje znanja a time i ostvarivanje uspješnije politiku.

Najvažnija spoznaja u vrijeme stvaranja Hrvatske je presudna vrijednost akcije, osmišljavanje, iskazivanje, organiziranje i poduzimanje (Biblijski plan spašavanja Sodome i Gomore, Hannah Arendt) nečega čiji ishod ne možemo unaprijed znati – obrane, pomaganja, ostajanja. Nijedna akcija nije bila moguća bez suradnje sa drugim ljudima. Filozofi, umjetnici i znanstvenici mogu sami misliti, ali slobodu se može očuvati, postići i ostvarivati samo zajedničkom akcijom. Stručnjaci se dakle mogu opredijeliti za dva modela ponašanja, izdvojeno i reducirano na samo mišljenje i razmjenu stavova u stručnom krugu, ili na uključivanje svoga znanja u akciju života i dobrobiti ljudi i cijelog naroda i države. Hrvatsko iskustvo je opet pokazalo da mišljenje i teorija nisu isto, potrebna je i akcija. Zaboraviti akcije provedene u stvaranju Hrvatske značilo bi izgubiti smisao i ugroziti ostvarivanje potrebnih akcija za uspjeh danas. Ljudi raspolažu sposobnošću da ista iskustva sagledaju sa različitim pristupom, te je nužno omogućiti razmjenu spoznaja s onima s kojima dijelimo zajedničku državu, vrijeme i svijet, i tako ostvarimo istinsku slobodu mišljenja i akcije.

Pred više od 2000 godina Platon je iskazao "ideokraciju" kao vladanje ideja dobra. Isus, Augustin i Kant su iskazali potrebu akcije za ostvarivanje političke slobode. Značenje akcije možemo sagledati tek kada je provedena, a njeni ciljevi ocjenjeni na temelju mjerila koja koristimo. Ne može se znati ishod akcije koja je u toku, jer je to uvjet slobode. Stvaranje slobode u stvarnom svijetu traži da komuniciramo i dogovaramo ostvarivanje sreće političkim putem. Ni naš svijet ni država Hrvatska nisu stvoreni ni sami po sebi, ni od Boga. Oni su rezultat akcije, politike u najširem smislu, stvaranja žena i muškaraca u njihovoj pluralnosti i različitosti. U tom smislu su politika i sloboda isto.

Hrvatskom narodu je kroz cijelo dvadeseto stoljeće (a naravno i prije) negirano pravo na državu i pluralnost u mišljenju i odlučivanju. Ljubav za Hrvatsku tražila je ne samo da se proglasi i obrani državu, već i da Hrvati i svi ljudi u njoj u punoj različitosti stavova i pristupa zajednički ostvare akciju stvaranja slobode.

U toku protekle agresije hrvatski se narod suočio ne samo sa neprihvatljivom politikom, već i njenim potpunim ukidanjem. Pošto je direktan cilj bila ne samo promjena granica i već i protjerivanje Hrvata, što je na osvojenim područjima i provođeno (Vukovar, Banija, Kordun, Knin, Bosanska Posavina, Banja Luka ...) to je za Hrvate značilo i ukidanje politike. Da akcija obrane nije uspjela, vidimo što bi se dogodilo po današnjem stanju u Bosni i Hercegovini. Obranom je ostvarena sloboda. Svatko tko odbacuje Hrvatsku obranu i stvaranje države od 1990. do 1997. godine, odbacuje i hrvatsku slobodu a tako bitno smanjuje svoju spremnost i sposobnost za današnje stvaranja Hrvatske.

Danas, nakon pobjede, postojanja i priznanja Hrvatske države, suočavamo se sa izazovom ostvarivanja uspješnog duštva. Kakva nam za to treba moć? Nasljeđeno i bolno iskustvo često poistovjećuje moć sa bogatstvom, slavom, fizičkom snagom, profesionalnim statusom i slavom. Prava ljudska moć je zdravlje, sreća obitelji, znanje, međuljudsko poštovanje, odsustvo bolesti, depresije, ovisnosti, razaranja okoline, sa širenjem znanja, međusobnog uvažavanja, ravnopravnosti ljudi sa dodatnim potrebama, jačanjem slabih i siromašnih, smanjujući ljudske sukobe, mržnju i nasilje a jačajući mir.

Dvadeseto stoljeće je započelo i djelovanjem Bertranda Russella. «Traganju za znanjem, nepodnošljivo suosjećanje s patnjom i težnji za ljubavi» je posvetio život, te je na kraju ocijenio, «utvrdio sam da je bilo vrijedno živjeti, i rado bi ponovno živio da mi se pruži šansa.» Više puta se natjecao za parlament, ali nikada nije izabran, a 1950. godine je dobio Nobelovu nagradu za književnost. Umro je 1970 u 97 godini. Objavio je 60 knjiga, od kojih je najznačajnija Principia Mathematica. Pisao ju je deset godina, sedam sati na dan i konačno objavio 1910. godine na nekoliko tisuća stranica. To je postala jedna od najznačajnijih knjiga 20. stoljeća, rani početak razvoja kompjutera. Međutim do kraja 1911 prodano je samo 320 primjeraka. Kada su ga 1950. godine upitali koliko je ljudi pročitalo njegovu knjigu, odgovorio je «Poznavao sam šestoro ljudi koji su pročitali cijelu knjigu. Trojica su bili Poljaci, kasnije (vjerujem) likvidirani od Hitlera. Ostala trojica su bili iz Teksasa, kasnije uspješno asimilirani». Ovo sjećanje navodim da istaknem da se ni najvrednije ideje, ni nakon godina rada ne probijaju lako do javnosti, usvajanja i korištenja.

Cijela Evropa je krvavo i bolno naučila da život u 21. stoljeću treba temeljiti na demokraciji, znanju, tržištu i masovnim medijima. Hrvatska u toku svog stvaranja, nastajanja, obrane i priznanja je jasno upoznala i presudnost potencijala ljudi u akciji za ostvarivanje zajedničkih ciljeva. Razvojem i jačanjem svake od ovih metoda, možemo ostvariti i temeljni cilj – slobodu i sreću, pojedinaca, grupa stanovnika i cijelog naroda.

Zdravlje i zdravstvena zaštita ključne su za slobodu i sreću od pojedinca do cijelog naroda. U zalaganju za ovaj cilj treba koristiti i demokraciju, znanje, gospodarstvo i medije.

U ostvarivanju hrvatskog uspjeha ponovno smo primijenili metodu, «pravednika među narodima», dobrih ljudi iz obrane Hrvatske i civilnog iskustva iz svijeta.

U zalaganju za zdravlje odbacili smo akademsku ograničenost na mišljenje, birokratsku odvojenost, i prezir povlaštenih prema zajedničkoj akciji u stvaranju zdravlja. Već trideset godina ostvarujemo pokret zdravlja «Zdravi Grad». Na I. Kongresu Preventivne Medicine i Unapređenja Zdravlja 2004. godine sa stotinama radova, radionica i tema dokazali smo da je za zdravlje naroda neophodan takav

susret znanja, civilnog društva i politike bar jednom u četiri godine.

Od svog osnutka Hrvatski Časopis za Javno zdravstvo potiče stručnjake u cijeloj Hrvatskoj da se uključe u istinsko stvaranje zdravlja svog naroda. Stotine autora pokazalo je da su oni centar i znanja i spremnosti na akciju unapređenja zdravlja, ukazujući na potrebu otvaranje rada i znanosti i birokracije. Pokrenuli smo akciju znanja.

Naš rad je svima dostupan preko interneta, gdje smo dosegli 1000 posjeta dnevno. Stvorili smo masovni medij.

Nastojimo razvijati i kontakte sa gospodarstvom.

Naše djelovanje je i globalno, uključivši i sudjelovanje u formiranju Međunarodnog udruženja Zavoda za Javno Zdravstvo, 2006. godine.

Zdravstvena politika je stalno područje bavljenja i odgovornosti Hrvatskog Časopisa za Javno Zdravstvo.

Pred nama su prvi opći izbori od djelovanja časopisa. Izbori su najveći blagdan demokracije, stvaranja svakog pojedinačno za ostvarivanje zajedničkog dobra. Zbog toga smo odlučili i sami doprinijeti jačanju i razvoju demokracije u Hrvatskoj tako što ćemo posvetiti ovaj broj zdravstvenoj politici. Zamislili i ostvarili smo ga na slijedeći način:

Od svih koji se natječu da budu nosioci moći naše države (legislativne, financijske, organizacijske, međunarodne) u idućem izbornom razdoblju tražili smo da iznesu svoje programe i odgovore na postavljena pitanja.

Sve dosadašnje suradnike pozvali smo da se uključe, da su poželjni i potrebni da svoje znanje pretvore u prijedloge unapređenja zdravlja i zdravstvene zaštite u Hrvatskoj.

Civilne udruge smo pozvali da svojim stavovima i prijedlozima doprinesu boljoj zdravstvenoj politici.

Konačno i iznad svega iskazali smo poštovanje za svakog građanina, i ogromnu važnost svakog glasa u ostvarivanju zdravlja i uspjeha Hrvatske.

Stvaralačkim pristupom Hrvatska je obranjena a svaki glas je bio bitan za našu slobodu.

Što smo do sada postigli?

1. U predviđenom roku, na dan i Hrvatske državnosti izlazi HČJZ posvećen prijedlozima zdravstvene politike u idućem razdoblju.
2. Prvi puta ikada svim su građanima na jednom mjestu dostupni svi prijedlozi programa zdravstvene politike u Hrvatskoj.
3. Više stručnjaka nego ikada, o bilo kojem pitanju u Hrvatskoj, je javno iznio svoje prijedloge i ponudio rad za zdravlje naroda – uspjeh Hrvatske. Za istup je trebalo znanja, volje, hrabrosti i ljubavi. Postali su dobri ljudi budućnosti.
4. Sa civilnim udrugama smo ostvarili kontakt, ali ne i odaziv. Potrebna je veća pažnja ovim udrugama i radu.

Sada je na građanima da odlučuju. Biti će nam vrlo drago da objavimo reagiranja na ova nastojanja u idućem broju. slobodan.lanq@hzjz.hr

Prijedloge stručnjaka ćemo analizirati za pregledni članak i zajedno sa popisom predlagača predati budućem ministru zdravstva.

Budućeg ministra zdravstva ćemo pozvati da se čitaocima i javnosti osvrne u odnosu na ovaj rad.

Stručnjacima koji su se odazvali ponuditi ćemo da budu početak mreže «Za zdravlje», koja će ih međusobno povezati i omogućiti im stalnu međusobnu suradnju. Pozivamo ih da postanu snažan glas zdravlja za svih i svakog u Hrvatskoj.

Konačno, ovo je konkretna akcija unapređenja zdravlja i jačanja Hrvatske države. Ishod još ne znamo jer je akcija u toku – nismo znali ni pred sedamnaest godina kad smo branili Vukovar, plovili za Dubrovnik ili krenuli «Bijelim Putem» za Novu Bilu. Uvjereni smo da će kroz idućih dvadeset godina ovo postati ne samo moguća već i vrlo značajna akcija hrvatskog zdravlja i slobode.

Hvala svim sudionicima akcije.

Prilog: Poziv koji smo uputili stručnjacima za slanje prijedloga unapređenja zdravlja i zdravstvene zaštite u idućem razdoblju

Nalazimo se pred prvim izborima od kada izlazi HČJZ. U časopisu zastupamo stav da su izbori značajna odgovornost i pravo u ostvarivanju demokracije, poštivanju ljudskih prava, ostvarivanju djelotvornosti znanja, razvoju države i ostvarivanja ravnopravnosti i cjelovitosti života građana.

U Hrvatskoj 21. stoljeća zdravlje je vodeće pitanje socijalne države, a ostvarivanje socijalne države je pravo, odgovornost i obaveza iz prvog člana Ustava Republike Hrvatske.

Ova odgovornost se može ostvariti samo kao cjelovita odgovornost politike, znanja, civilnog društva i birača.

I. Svaka politička stranka ima pravo i obavezu da javno iznese svoj program i planove za ostvarivanje zdravlja i zdravstvene zaštite.

- Zbog toga je HČJZ pozvao sve parlamentarne stranke da u našem časopisu prikažu svoj program zdravstva i zdravlja.

II. Civilne udruge trebaju u javnosti iznijeti svoje prijedloge, potrebe i mogućnosti.

- Zbog toga je HČJZ pozvao civilne udruge da svoje prijedloge iznesu u našem časopisu.

III. Svaki zdravstveni profesionalac ima obavezu i pravo da javnost upozna sa stručnim mogućnostima unapređenja zdravlja i zdravstva.

- Zbog toga HČJZ poziva svakog zdravstvenog profesionalca da preko našeg časopisa iznese svoje prijedloge unapređenja zdravlja i zdravstva

IV. Svaki građanin treba svojim glasom odlučiti o razvoju Hrvatske. Zdravlje i zdravstvena zaštita treba imati visoko mjesto u važnosti na temelju kojih odlučuje kome će dati svoj glas.

- Zbog toga HČJZ želi pred građane iznijeti prijedloge politike, struke i civilnih udruga i tako ih podržati znanjem na temelju kojih će donijeti svoju odluku.

Cijenjena kolegice/kolega,

Kao zdravstvenog profesionalca Vas pozivamo:

1. da na jednoj kartici (oko 500 riječi) na temelju novih znanja i stručne ocjene, iznesete konkretne prijedloge unapređenja zdravlja i zdravstvene zaštite u idućem razdoblju;
2. iznesite jedan do tri prijedloga, a pošaljite nam ih čim prije, odnosno najkasnije do 25.09.2007. godine
3. prijedlozi mogu biti iz raznih područja, kao edukacija, informiranje, donošenje odluka, organizacija, gospodarenje, rukovođenje, suradnja, zakonodavstvo, etika, ljudska prava, kvaliteta rada ...
4. molimo da navedete područje i naslov prijedloga na početku
5. ukoliko želite, istaknite i vlastitu spremnost da se angažirate na ostvarivanju svog prijedloga ili na nekom drugom području
6. HČJZ se obavezuje da će objaviti sve prijedloge
7. Ukoliko se ne možete ili ne želite odazvati, svakako nam se javite s odgovarajućom povratnom informacijom

Ovim projektom HČJZ započinje značajan korak za zdravlje naroda i razvoj Hrvatske. Sudjelujte!

Za Hrvatski časopis za javno zdravstvo:

Ivan Pristaš, dr.med.

prof.dr.sc. Slobodan Lang, dr.med.